DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

15. juni 2000 *

I sag C-237/98 P,

Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH, München (Tyskland), ved professor K.M. Meessen, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat P. Kinsch, 100, boulevard de la Pétrusse,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 28. april 1998 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Anden Afdeling) i sag T-184/95, Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen (Sml. II, s. 667), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom og om, at appellanten gives medhold i de påstande, som denne har nedlagt i første instans,

de andre parter i appelsagen:

Rådet for Den Europæiske Union ved S. Marquardt og A. Tanca, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos

* Processprog: tysk.

generaldirektør A. Morbilli, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender, 100, boulevard Konrad Adenauer,

og

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent A. Rosas og juridisk konsulent J. Sack, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgte i første instans,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af formanden for Første Afdeling, L. Sevón, som fungerende formand for Femte Afdeling, og dommerne P.J.G. Kapteyn (refererende dommer), P. Jann, H. Ragnemalm og M. Wathelet,

generaladvokat: A. La Pergola
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 14. oktober 1999,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. december 1999,

afsagt følgende

Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 6. juli 1998 har Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel til prøvelse af dom afsagt den 28. april 1998 af Retten i Første Instans (sag T-184/95, Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, Sml. II, s. 667, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten frifandt Rådet og Kommissionen for sagsøgerens påstand om erstatning af det tab, som selskabet hævdede at have lidt som følge af udstedelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 2340/90 af 8. august 1990 om forhindring af Fællesskabets samhandel for så vidt angår Irak og Kuwait (EFT L 213, s. 1).

Faktiske omstændigheder og sagens behandling for Retten

2 De retsregler og faktiske omstændigheder, som ligger til grund for appellen, er fremstillet på følgende måde i den appellerede dom:

»2 Den 30. januar 1975 indgik sagsøgeren en kontrakt med Republikken Iraks Ministry of Works and Housing (herefter 'det irakiske ministerium'), i henhold til hvilken selskabet forpligtede sig til at levere ydelser i forbindelse med planlægningen af og tilsynet med anlægget af Iraq Express Way No 1. Denne kontrakt, som blev indgået for et minimum af seks år, blev siden

forlænget flere gange med henblik på gennemførelsen og tilsynet med de nævnte arbejder. Kontraktens artikel x foreskrev bl.a., at de kontraherende parter i tilfælde af uoverensstemmelser vedrørende fortolkningen eller den manglende gennemførelse af kontraktens bestemmelser skulle søge at opnå en acceptabel løsning i mindelighed (artikel X, stk. 1). For det tilfælde, at disse uoverensstemmelser måtte bestå, skulle tvisten forelægges for Planning Board, hvis beslutning ville være endelig og bindende. Imidlertid skulle ingen beslutning truffet i medfør af kontrakten være til hinder for, at parterne indbragte tvisten for de kompetente irakiske domstole (artikel X, stk. 2).

3 Det fremgår af sagens akter, at udestående fordringer, som sagsøgeren fortsat havde på de irakiske myndigheder i starten af 1990 som følge af ydelser udført i henhold til kontrakten, blev anerkendt i to skrivelser af henholdsvis 5. og 6. februar 1990 fra den irakiske minister til den irakiske bank Rafidian Bank. Ved skrivelserne blev der givet ordre til at overføre de skyldige beløb til sagsøgerens bankkonto.

4 Den 2. august 1990 vedtog De Forenede Nationers Sikkerhedsråd resolution nr. 660 (1990), hvori rådet konstaterede, at Iraks invasion af Kuwait udgjorde et brud på den internationale fred og sikkerhed, og hvori det krævede, at de irakiske styrker øjeblikkeligt og betingelsesløst blev trukket tilbage fra Kuwaits territorium.

5 Den 6. august 1990 vedtog Sikkerhedsrådet resolution nr. 661 (1990), hvori rådet — idet det erklærede sig 'bevidst om, hvilke forpligtelser der påhviler det i medfør af De Forende Nationers pagt med hensyn til bevarelsen af den internationale fred og sikkerhed', og idet det konstaterede, at Republikken Irak (herefter 'Irak') ikke havde overholdt resolution nr. 660 (1990) — besluttede at iværksætte en handelsembargo mod Irak og Kuwait.

6 Den 8. august 1990 udstedte Rådet under henvisning til 'den alvorlige situation, der [var opstået] som følge af Iraks invasion af Kuwait', og til Sikkerhedsrådets resolution nr. 661 (1990), efter forslag fra Kommissionen, forordning... nr. 2340/90.

7 Artikel 1 i forordning nr. 2340/90 forbyder fra den 7. august 1990 indførsel til Fællesskabets område af enhver vare, der har oprindelse i eller hidrører fra Irak eller Kuwait, samt udførsel til nævnte lande af enhver vare, der har oprindelse i eller hidrører fra Fællesskabet. Forordningens artikel 2 forbyder, fra den 7. august 1990, a) at udføre nogen form for virksomhed eller handelstransaktion, herunder enhver handling vedrørende allerede indgåede eller delvist gennemførte transaktioner, der har til formål eller medfører, at eksporten af varer, som har oprindelse i eller hidrører fra Irak og Kuwait, fremmes, b) at sælge eller levere nogen vare, uanset hvor denne har oprindelse, eller hvorfra den hidrører, til nogen fysisk eller juridisk person i Irak eller Kuwait eller til nogen anden fysisk eller juridisk person med henblik på handelsvirksomhed på eller udøvet fra Iraks eller Kuwaits områder, og c) at udføre nogen form for virksomhed, der har til formål eller medfører, at nævnte salg eller leverancer fremmes.

8 Det fremgår af sagens akter, at 'Republikken Iraks øverste revolutionsråd' den 16. september 1990 under henvisning til 'visse regeringers vilkårlige beslutninger' med tilbagevirkende gyldighed fra den 6. august 1990 vedtog lov nr. 57 om beskyttelse af irakisk ejendom, interesser og rettigheder inden for såvel som uden for Irak (herefter 'lov nr. 57'). Ved lovens artikel 7 blev al ejendom og alle fordringer samt indtægter heraf, som på det pågældende tidspunkt tilkom regeringer, virksomheder, selskaber og banker i stater, som havde truffet disse 'vilkårlige beslutninger', indefrosset.

9 Da de irakiske myndigheder ikke havde betalt sagsøgerens fordringer, som anerkendt i ovennævnte breve af henholdsvis 5. og 6. februar 1990 fra den irakiske minister (jf. ovenfor i præmis 3), rettede sagsøgeren ved skrivelser af 4. august 1995 henvendelse til Rådet og Kommissionen med krav om, at disse skulle erstatte de tab, sagsøgeren hævdede at have lidt som følge af, at de nævnte fordringer ikke kunne inddrives på grund af anvendelsen af lov

nr. 57, for så vidt som loven var vedtaget som modforanstaltning til Fællesskabets udstedelse af forordning nr. 2340/90. I skrivelserne gjorde sagsøgeren gældende, at fællesskabslovgiver var forpligtet til at erstatte de tab, som erhvervsdrivende, der var berørt af indførelsen af embargoen mod Irak, havde lidt, og at den omstændighed, at man havde undladt at erstatte tabene, betød, at Fællesskabet ifaldt erstatningsansvar i medfør af EF-traktatens artikel 215, stk. 2. Sagsøgeren tilføjede, at selskabet for en sikkerheds skyld havde anmeldt sine fordringer mod Irak over for De Forenede Nationers Kommission for Erstatningskrav mod Irak.

10 Ved skrivelse af 20. september 1995 afviste Rådet at imødekomme sagsøgerens erstatningskrav.

11 Herefter har sagsøgeren ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 6. oktober 1995 anlagt denne sag.«

3 Sagsøgeren gjorde gældende, at Fællesskabet, for så vidt som lov nr. 57 var blevet vedtaget på grund af udstedelsen af forordning nr. 2340/90, hvorved der blev indført en handelsembargo mod Irak, var forpligtet til at erstatte den forvoldte skade som følge af de irakiske myndigheders nægtelse af at indfri deres gæld over for sagsøgeren. Fællesskabets erstatningsansvar måtte efter sagsøgerens opfattelse principalt følge af princippet om Fællesskabets erstatningsansvar for en lovlig handling, som følge af et indgreb i sagsøgerens formuerettigheder, der måtte sidestilles med en ekspropriation, og subsidiært af princippet om Fællesskabets erstatningsansvar for en retsstridig handling, idet retsstridigheden i sagen bestod i, at fællesskabslovgiver ved udstedelsen af forordningen havde undladt at træffe bestemmelse om erstatning af de berørte erhvervsdrivendes tab som følge af denne forordning.

Den appellerede dom

4 Ved den appellerede dom frifandt Retten i det hele Rådet og Kommissionen.

5 Retten bemærkede indledningsvis i den appellerede doms præmis 59, at et erstatningsansvar for Fællesskabet uden for kontraktforhold som følge af en retsstridig eller lovlig handling under alle omstændigheder forudsætter, at det godtgøres, at det påståede tab foreligger, og at der er årsagssammenhæng mellem tabet og den pågældende handling. Endvidere bemærkede Retten med hensyn til Fællesskabets erstatningsansvar som følge af en lovlig handling, at det følger af retspraksis på området, at for det tilfælde, at et sådant princip gælder i fællesskabsretten, forudsætter et sådant erstatningsansvar under alle omstændigheder, at der foreligger et usædvanligt og særligt tab.

6 Retten behandlede for det første, i dommens præmis 60-67, spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren havde lidt et faktisk og reelt tab i den forstand, som følger af retspraksis på området, idet den bemærkede, at det påhviler sagsøgeren over for Fællesskabets retsinstanser at føre bevis for, at det tab, den pågældende hævder at have lidt, faktisk er indtrådt.

7 På denne baggrund fastslog Retten i dommens præmis 68, at sagsøgeren ikke havde været i stand til i fornødent omfang at godtgøre, at selskabet havde lidt et faktisk og reelt tab i den forstand, hvori begrebet er benyttet i retspraksis på området.

8 For det andet udtalte Retten i præmis 69, at selv hvis det måtte antages, at det af sagsøgeren påberåbte tab kunne betragtes som »faktisk og reelt«, forudsætter

Fællesskabets erstatningsansvar som følge af en lovlig handling, at der foreligger en direkte årsagssammenhæng mellem forordning nr. 2340/90 og tabet.

9 I den forbindelse udtalte Retten i præmis 74, at det påberåbte tab ikke kunne tilskrives udstedelsen af forordning nr. 2340/90, men derimod Sikkerhedsrådets resolution nr. 661 (1990), hvorved handelsembargoen mod Irak blev indført. På denne baggrund fandt Retten, at sagsøgeren ikke havde godtgjort, at der var direkte årsagssammenhæng mellem det påberåbte tab og udstedelsen af forordning nr. 2340/90.

10 For det tredje fandt Retten i præmis 75, at der ligeledes var grundlag for at tage stilling til, om tabet — såfremt betingelserne havde været opfyldt for, at der kunne antages at foreligge et faktisk og reelt tab og en direkte årsagssammenhæng — kunne betragtes som særligt og usædvanligt i den forstand, hvori udtrykkene anvendes i retspraksis vedrørende Fællesskabets erstatningsansvar som følge af en lovlig handling.

11 I dommens præmis 82-85 udtalte Retten, at sagsøgeren ikke kunne anses for at høre til en gruppe af erhvervsdrivende, hvis formueinteresser var blevet berørt på en måde, som adskilte dem fra enhver anden erhvervsdrivende, hvis fordringer ikke kunne inddrives som følge af indførelsen af Fællesskabets embargo. Sagsøgeren kunne således ikke påstå, at selskabet havde lidt et særligt tab eller var blevet pålagt en særlig opofrelse. Endvidere måtte Irak længe før invasionen af Kuwait betragtes som et højrisikoland. Det af sagsøgeren påberåbte tab kunne dermed ikke antages at gå ud over grænserne for de økonomiske risici, som var forbundet med at drive virksomhed i den pågældende sektor.

12 På denne baggrund fastslog Retten i præmis 89, at det af sagsøgeren fremsatte erstatningskrav, som var støttet på princippet om Fællesskabets erstatningsansvar uden for kontraktforhold som følge af en »lovlig« handling, savnede retligt grundlag, og at de sagsøgte derfor skulle frifindes.

13 Det følger af den appellerede doms præmis 90, at sagsøgeren subsidiært havde krævet, at Fællesskabet blev pålagt et erstatningsansvar som følge af en »retsstridig« handling for det tilfælde, at Retten skulle nå frem til, at det ikke havde krav på en erstatning svarende til omsætningsværdien af sine fordringer, men kun på en standardiseret erstatning for det lidte tab. Selskabet gjorde i den forbindelse gældende, at betingelsen om, at der skal foreligge en retsstridig handling, for at Fællesskabet kan ifalde et erstatningsansvar, var opfyldt i sagen, da retsstridigheden netop bestod i en overtrædelse af forpligtelsen til at erstatte eller at træffe bestemmelse om erstatning på objektivt grundlag til ofrene for indgreb i ejendomsrettigheder, hvilket er et almindeligt retsprincip.

14 I den forbindelse fandt Retten i præmis 98 og 99, at det fulgte af gennemgangen af sagsøgerens principale påstand, at der ikke kunne tillægges denne nogen ret til erstatning, eftersom sagsøgeren navnlig ikke havde været i stand til at godtgøre at have lidt et faktisk og reelt tab.

15 Herefter fastslog Retten i dommens præmis 99 og 100, at den subsidiære påstand heller ikke kunne tages til følge, og at dette måtte gælde, uanset hvilken betydning der eventuelt kunne tillægges den af sagsøgeren påberåbte sondring mellem en ret til erstatning svarende til fordringernes omsætningsværdi og en ret til en standardiseret erstatning, for så vidt som de to påstande vedrørte erstatning for ét og samme tab.

Appellen

16 Til støtte for appellen har appellanten fremført atten anbringender, som kan inddeles på følgende måde:

— Spørgsmålet, om der foreligger et faktisk og reelt tab (første, andet og tredje anbringende).

— Spørgsmålet, om der foreligger en direkte og forudsigelig årsagssammenhæng (fjerde, femte og sjette anbringende).

— Spørgsmålet, om der foreligger et usædvanligt og særligt tab (syvende til sekstende anbringende).

— Retten til erstatning af tab, der er lidt som følge af en lovlig handling (syttende anbringende).

— Subsidiært: retten til erstatning af tab, der er lidt som følge af, at fællesskabslovgiver har undladt at udøve sit skøn med hensyn til at fastsætte erstatningens størrelse (attende anbringende).

Indledende bemærkninger

17 Det bemærkes indledningsvis, at Retten i den appellerede doms præmis 59 med føje har bemærket, at det følger af Domstolens faste praksis, at et erstatningsansvar for Fællesskabet uden for kontraktforhold som følge af en lovlig eller retsstridig handling under alle omstændigheder forudsætter, at det godtgøres, at det påståede tab foreligger, og at der er årsagssammenhæng mellem tabet og handlingen (dom af 29.9.1982, sag 26/81, Oleifici Mediterranei mod EØF, Sml. s. 3057, præmis 16, og af 7.5.1992, forenede sager C-258/90 og C-259/90, Pesquerias De Bermeo et Naviera Laida mod Kommissionen, Sml. I, s. 2901, præmis 42).

18 Endvidere har Retten med føje fastslået, at det følger af retspraksis på området, at for det tilfælde, at princippet om Fællesskabets erstatningsansvar som følge af en lovlig handling skal anerkendes i fællesskabsretten, forudsætter et sådant erstatningsansvar under alle omstændigheder, at der foreligger et »usædvanligt« eller »særligt« tab (dom af 13.6.1972, forenede sager 9/71 og 11/71, Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit et Grands Moulins de Paris mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 101, org. ref.: Rec. s. 391, præmis 45 og 46, og af 6.12.1984, sag 59/83, Biovilac mod EØF, Sml. s. 4057, præmis 28).

19 Heraf følger, at Fællesskabet kun kan ifalde erstatningsansvar uden for kontraktforhold som følge af en »lovlig« handling, som i denne sag, såfremt de tre betingelser, som er anført i de foregående to præmisser, er opfyldt samtidig, nærmere bestemt betingelsen om, at det hævdede tab skal foreligge, betingelsen om årsagssammenhæng mellem tabet og den handling, der lægges Fællesskabets institutioner til last, samt betingelsen om tabets usædvanlige og særlige karakter.

Spørgsmålet, om der foreligger et faktisk og reelt tab

20 Med det første anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten har foretaget en urigtig retsanvendelse ved i den appellerede doms præmis 68 at udtale, at selskabet ikke havde været i stand til i fornødent omfang at godtgøre, at det havde lidt et faktisk og reelt tab i den forstand, hvori begrebet er benyttet i retspraksis på området.

21 I den forbindelse har appellanten gjort gældende, at Retten har foretaget en urigtig fortolkning af udtrykket »manglende mulighed for inddrivelse«, som selskabet havde anvendt i stævningen. Således har appellanten aldrig hævdet, at dets fordringer på Irak retligt set var ophørt med at eksistere. Tværtimod har appellanten anført, at disse fordringer for tiden — og kun midlertidigt — var uinddrivelige, og at dette forhold udgjorde et faktisk tab i den forstand, hvori

udtrykket er anvendt i Domstolens retspraksis. Efter appellantens opfattelse har Retten med urette fundet, at et sådant tab kun kunne opstå som følge af en endelig nægtelse af at betale appellantens fordringer.

22 Rådet og Kommissionen har nærmere bestemt gjort gældende, at appellanten ikke har præciseret, hvori Rettens ukorrekte anvendelse af de betingelser, som er opstillet i retspraksis inden for området for erstatningsansvar uden for kontraktforhold, skulle bestå. Med hensyn til udtrykket »manglende mulighed for inddrivelse« af appellantens fordringer på de irakiske myndigheder, er der ifølge Rådet ikke tale om noget retligt begreb.

23 Indledningsvis bemærkes, at Retten med føje har udtalt, at det påhviler sagsøgeren over for Fællesskabets retsinstanser at føre bevis for, at det tab, der hævdes at være lidt, faktisk er indtrådt (jf. dom af 21.5.1976, sag 26/74, Roquette Frères mod Kommissionen, Sml. s. 677, præmis 24, og dom af 16.9.1997, sag C-362/95 P, Blackspur DIY m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4775, præmis 31).

24 Endvidere skal det bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 61 har konstateret, at »selv om det i forholdet mellem parterne ikke er bestridt, at sagsøgerens fordringer endnu ikke er blevet betalt, kan det af sagsøgeren fremlagte bevismateriale ikke danne grundlag for at anse det for tilstrækkeligt godtgjort, at sagsøgeren, som følge af udstedelsen af forordning nr. 2340/90, er blevet stillet over for et endeligt afslag fra de irakiske myndigheder på at indfri fordringerne. Således har sagsøgeren ikke fremlagt beviser, som godtgør, at selskabet faktisk har kontaktet eller i det mindste forsøgt at kontakte enten de pågældende irakiske myndigheder eller Rafidian Bank med henblik på at få klarhed over, hvorfor betalingsordrerne for sagsøgerens fordringer, som blev givet ved skrivelser af henholdsvis 5. og 6. februar 1990 fra det irakiske ministerium til Rafidian Bank, endnu ikke er blevet udført«.

25 Endelig skal det bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et faktisk og reelt tab ikke kan besvares abstrakt af Fællesskabets retsinstanser, men at det skal besvares under hensyn til de nøjagtige faktiske omstændigheder, som kendetegner den sag, som disse retsinstanser har fået forelagt.

26 Når appellanten — som i denne sag — hævder at have lidt et faktisk og reelt tab som følge af, at selskabets fordringer midlertidigt er blevet uinddrivelige som følge af udstedelsen af en fællesskabsretsakt, er det forhold, at disse endnu ikke er blevet betalt på det tidspunkt, hvor erstatningspåstanden nedlægges, ikke tilstrækkeligt til at godtgøre, at fordringerne er blevet uinddrivelige, og at det på denne baggrund kan fastslås, at der foreligger et faktisk og reelt tab i den forstand, hvori begrebet er benyttet i retspraksis på området.

27 I den forbindelse påhviler det appellanten i det mindste at føre bevis for, at denne har truffet alle foranstaltninger og udtømt alle retsmidler, det har været muligt at anvende, med henblik på at inddrive sine fordringer.

28 Den appellerede doms præmis 61 skal fortolkes på denne måde, idet Retten heri har konstateret, at det af sagsøgeren fremlagte bevismateriale ikke kunne danne grundlag for at anse det for tilstrækkeligt godtgjort, at denne var blevet stillet over for et endeligt afslag fra de irakiske myndigheder på at indfri fordringerne.

29 På denne baggrund må det fastslås, at Retten ikke med denne konstatering har foretaget en urigtig retsanvendelse.

30 Herefter skal det første anbringende forkastes.

31 Med det andet anbringende har appellanten gjort gældende, at Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 68 om, at sagsøgeren ikke har været i stand til at godtgøre, at selskabet havde lidt et faktisk og reelt tab, er baseret på grunde, som enten er irrelevante, eller som er udtryk for urigtig retsanvendelse eller en urigtig retlig bedømmelse af sagens faktiske omstændigheder.

32 Rådet og Kommissionen har i det væsentlige gjort gældende, at appellanten hovedsagelig har anfægtet Rettens vurdering af, om der foreligger et faktisk og reelt tab. Imidlertid har appellanten efter deres opfattelse ikke nærmere redegjort for, hvori Rettens urigtige retsanvendelse består. Ifølge Rådet og Kommissionen skal appellantens argumentation betragtes som et forsøg på at få Domstolen til at foretage en fornyet bevisvurdering.

33 Det bemærkes for det første, at for så vidt som det andet anbringende støttes på, at den appellerede doms begrundelse for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et faktisk og reelt tab, er irrelevant eller er udtryk for en urigtig retsanvendelse, skal det forkastes af de samme grunde, som har ført til, at det første anbringende er blevet forkastet.

34 For det andet bemærkes, at for så vidt som anbringendet støttes på andre grunde end dem, som er blevet forkastet ved behandlingen af det første anbringende, har disse til formål at rejse tvivl om de faktiske omstændigheder, som er blevet lagt til grund og bedømt af Retten.

35 Imidlertid følger det af fast retspraksis, at det alene er Retten, der er kompetent til dels at fastlægge de faktiske omstændigheder i sagen, når bortses fra tilfælde, hvor den indholdsmæssige urigtighed af dens konstateringer følger af akterne i den sag, den behandler, dels at tage stilling til de faktiske omstændigheder. Rettens vurdering af de faktiske omstændigheder er følgelig ikke — medmindre

de er gengivet forkert — et retsspørgsmål og dermed ikke undergivet Domstolens prøvelsesret (jf. dom af 11.2.1999, sag C-390/95 P, Antillean Rice Mills m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 769, præmis 29).

36 Således kan appellantens anbringender angående de faktiske omstændigheder og deres bedømmelse i den appellerede dom kun antages til realitetsbehandling, såfremt appellanten enten har gjort gældende, at det fremgår af sagens akter, at Rettens konstateringer er indholdsmæssigt urigtige, eller at Retten har gjort sig skyld i en forkert gengivelse af de beviser, den har fået forelagt.

37 Appellanten har gjort gældende, at dette for det første er tilfældet for så vidt angår Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 61 om, at sagsøgeren ikke havde fremlagt beviser, som godtgjorde, at selskabet faktisk havde kontaktet eller i det mindste havde forsøgt at kontakte enten de pågældende irakiske myndigheder eller Rafidian Bank med henblik på at få klarhed over, hvorfor de betalingsordrer, som var givet til denne, endnu ikke var blevet udført. Denne konstatering modsiges efter appellantens opfattelse af andre af Rettens konstateringer og af oplysningerne i sagen.

38 I denne forbindelse bemærkes for det første, at det fremgår af den appellerede doms præmis 62, at sagsøgeren har erkendt, at selskabet ikke har ført en korrespondance med de irakiske myndigheder. For det andet fremgår det også af præmis 65, at Retten, som en foranstaltning med henblik på sagens tilrettelæggelse, anmodede sagsøgeren om at præcisere, om selskabet, efter ophævelsen af lov nr. 57, havde taget de nødvendige skridt til at indkræve sine fordringer, hvilket sagsøgeren blot besvarede med, at lov nr. 57 ikke kunne betragtes som årsagen til betalingsnægtelsen fra de irakiske myndigheders side.

39 Denne argumentation kan således ikke tiltrædes.

40 Appellanten har endvidere gjort gældende, at Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 66, hvorefter sagsøgeren end ikke havde forsøgt at bringe de retsmidler, der var fastlagt i kontrakten, i anvendelse, på ingen måde fremgår af sagen akter.

41 I denne forbindelse bemærkes, at det fremgår af sagen dels, at appellanten har fremlagt dokumentation for, at sådanne retsmidler forelå, dels at selskabet blot har henholdt sig til, at det havde anmodet en lokal tjenestemand om at »indsamle og fremsende fortrolige dokumenter, selv efter at embargoen var blevet forlænget, med henblik på at opnå en fuldstændig gennemførelse af betalingsordrerne«. Desuden har appellanten i appelskriftet erkendt, at Rettens konstatering i denne henseende er indholdsmæssigt korrekt.

42 På denne baggrund kan det ikke antages, at Retten med urette har konstateret, at sagsøgeren ikke havde bragt de retsmidler, der var fastlagt i kontrakten, i anvendelse.

43 Endelig har appellanten anfægtet Rettens vurdering i dommens præmis 66, i hvilken den har fastslået, at Rådets forordning (EØF) nr. 3155/90 af 29. oktober 1990 om udvidelse og ændring af forordning (EØF) nr. 2340/90 (EFT L 304, s. 1), ikke forhindrede selskabet i at give fuldmagt til og dermed at betale salærer til irakiske advokater. I den forbindelse har appellanten nærmere bestemt gjort gældende, at aflønning af irakiske advokater ville have ført til, at man fremmede Iraks økonomi, hvilket ville have været i strid med forordning nr. 3155/90.

44 Hvad denne argumentation angår skal det for det første bemærkes, at Retten i den anfægtede doms præmis 66 har udtalt, at »selv om det således ikke kan udelukkes, at det på grund af forholdene i Irak efter Golfkrigens afslutning var vanskeligt for udenlandske virksomheder at benytte sig af irakiske advokater med henblik på at løse tvister med de irakiske myndigheder, må det dog, i modsætning til, hvad sagsøgeren har anført, lægges til grund, at en sådan vanskelighed ikke følger af forordning nr. 3155/90, eftersom der ved denne forordning alene blev

indført et forbud mod i Fællesskabet eller fra dets område at præstere tjenesteydelser til fysiske personer i Irak eller til juridiske personer med hjemsted i Irak med det formål eller den virkning at fremme Iraks økonomi, og ikke et forbud mod at præstere tjenesteydelser i Irak over for tredjemænd fra fysiske personers side eller fra juridiske personer med hjemsted i Irak«.

45 For det andet bemærkes, at appellanten ikke i sit appelskrift har fremført nogen argumentation, som godtgør, at det følger af de sagsakter, som Retten har fået forelagt, at Rettens konstateringer i den appellerede doms præmis 66 er indholdsmæssigt urigtige. Heraf følger, at argumentationen om, at Retten har foretaget et åbenbart indholdsmæssigt urigtigt skøn for så vidt angår forordning nr. 3155/90 savner grundlag og således skal forkastes.

46 På denne baggrund kan det ikke antages, at Retten har foretaget konstateringer, som ifølge sagens akter er indholdsmæssigt urigtige, eller at den har gjort sig skyld i en forkert gengivelse af de forelagte beviser.

47 Det følger af ovenstående, at det andet anbringende skal forkastes i sin helhed, idet det delvis savner grundlag og delvis skal afvises.

48 Med det tredje anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten ikke har forsøgt at fjerne usikkerheden angående de faktiske omstændigheder, som den selv har lagt til grund, idet den hverken har undersøgt eller behandlet — og for visse af disses vedkommende end ikke omtalt — de relevante bevisligheder, som var blevet fremført. Det er appellantens opfattelse, at Retten således har tilsidesat grundlæggende bevisregler, og at der i hvert fald foreligger manglende begrundelse. På denne baggrund har appellanten nedlagt påstand om, at den appellerede dom ophæves og at sagen hjemvises til fornyet behandling for Retten med henblik på en bedømmelse af nye bevisligheder.

49 Det bemærkes, at appellanten med det tredje anbringende og blot ved at henvise til, at den er uenig med Retten i dennes bedømmelse af visse beviser, ønsker at opnå Rettens fornyede bedømmelse af disse, efter at den appellerede dom er blevet ophævet.

50 Det følger af fast praksis, at det alene er Retten, der har kompetence til at afgøre, hvilken bevisværdi der skal tillægges de oplysninger, den har fået forelagt (dom af 1.7.1994, sag C-136/92 P, Kommissionen mod Brazzelli Lualdi m.fl., Sml. I, s. 1981, præmis 66, og dommen i sagen Blackspur DIY m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 29).

51 Som generaladvokaten imidlertid har anført i punkt 11 i forslaget til afgørelse er Retten — ud over at den er forpligtet til at overholde de almindelige retsgrundsætninger og de processuelle regler om bevisbyrde og bevisførelse og til at afholde sig fra at gengive beviserne forkert — ikke forpligtet til udtrykkeligt at begrunde sin bedømmelse af, hvilken bevisværdi der skal tillægges de oplysninger, den har fået forelagt, og navnlig ikke når den finder, at disse er uden betydning eller uden relevans for sagens afgørelse.

52 Heraf følger, at tredje anbringende skal afvises, og at ingen af de tre anbringender om, at appellanten har lidt et faktisk og reelt tab, kan tages til følge.

53 Som det allerede er fastslået ovenfor i præmis 19, kan Fællesskabet kun ifalde erstatningsansvar som følge af en lovlig handling som i denne sag, såfremt tre betingelser er opfyldt samtidig. Nærmere bestemt skal der som hævdet foreligge et tab, en årsagssammenhæng mellem tabet og den handling, der lægges Fællesskabets institutioner til last, og tabet skal have en usædvanlig og særlig karakter.

54 Det forhold, at disse betingelser skal være opfyldt samtidig, indebærer, at Fællesskabet ikke ifalder ansvar uden for kontraktforhold som følge af en lovlig handling foretaget af dens institutioner, når blot én af betingelserne ikke er opfyldt. I den foreliggende sag følger det af det ovenfor anførte, at appellen skal forkastes, uden at det er nødvendigt at tage stilling til fjerde til syttende anbringende, som er fremført til støtte herfor.

Fællesskabslovgivers manglende udøvelse af sit skøn med hensyn til at fastsætte erstatningens størrelse

55 Med det attende anbringende har appellanten subsidiært gjort gældende, at Rettens argumentation i den appellerede doms præmis 99 skyldes en urigtig retsanvendelse. Appellanten har gjort gældende, at det fremgår af sagen, at selskabet ikke har fremført nogen subsidiær påstand, men blot har fremsat en subsidiær begrundelse til støtte for sin erstatningspåstand, og at selskabet under alle omstændigheder — i modsætning til, hvad Retten har fundet — har krav på erstatning som følge af en lovlig handling, eftersom fællesskabslovgiver inden for rammerne af denne handling har undladt at udøve sit skøn med hensyn til at fastsætte erstatningens størrelse.

56 I den forbindelse bemærkes, at selv hvis det antages, at fællesskabslovgiver — som det hævdes af appellanten — efter fællesskabsretten er forpligtet til at udøve sit skøn med hensyn til at fastsætte erstatningens størrelse, skal appellanten i det mindste godtgøre, at denne har lidt et faktisk og reelt tab.

57 Eftersom anbringenderne om, at der foreligger et sådant tab, er blevet forkastet, må det fastslås, at Retten ikke har foretaget en urigtig retsanvendelse ved at fastslå, at der ikke kunne tillægges appellanten nogen ret til erstatning, eftersom

denne navnlig ikke havde kunnet godtgøre at have lidt et faktisk og reelt tab. Det attende anbringende skal herefter ligeledes forkastes.

58 På denne baggrund skal appellen forkastes i sin helhed.

Sagens omkostninger

59 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, som ifølge artikel 118 finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Rådet har nedlagt påstand om, at appellanten pålægges at betale sagens omkostninger, og da denne har tabt sagen, pålægges det appellanten at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) Appellen forkastes.

2) **Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH betaler sagens omkostninger.**

Sevón Kapteyn Jann

Ragnemalm Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. juni 2000.

R. Grass

Justitssekretær

D.A.O. Edward

Formand for Femte Afdeling